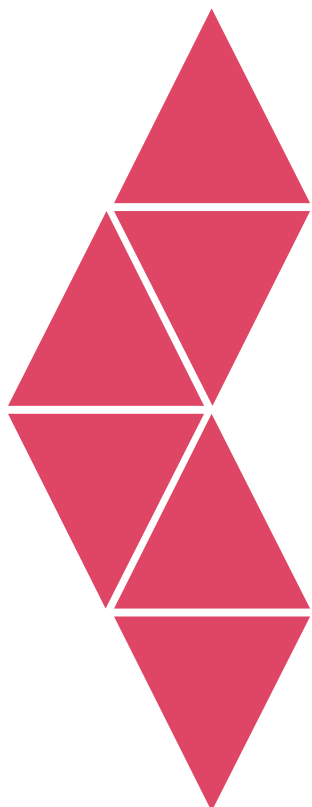

HELSE I FENGSEL

JURK

juridisk rådgivning for kvinner

FORORD

Denne brosjyren er utgitt av Juridisk rådgivning for kvinner (JURK). JURK er et studentdrevet rettshjelptiltak som gir gratis juridisk rådgivning til alle som definerer seg som kvinner.

Det tas forbehold om regelendringer i tiden etter revidering.

Brosjyren er sist revidert av Linda Bredesen, høst 2020.

INNHALDSFORTEGNELSE

1.0 INNLEDNING	3
2.0 RETT TIL LEGEHJELP	3
2.1 Rett til undersøkelse og behandling	4
2.2 Plikt til å la seg undersøke og behandle	4
2.3 Rett til å bruke en annen lege enn fengselslegen	4
3.0 RETT TIL MEDISINER	5
3.1 Medbrakte legemidler	5
3.2 Vanedannende medisiner	5
4.0 RETT TIL PSYKOLOGHJELP	6
5.0 MULIGHETER FOR Å KLAGE PÅ LEGEHJELP, MEDISINER OG PSYKOLOGHJELP	7
6.0 RETT TIL TANNLEGE	7
7.0 SPESIALISTHELSETJENESTEN	8
8.0 HELSEPERSONELLETS TAUSHETSPLIKT	8
8.1 Hovedregelen om taushetsplikt	8
8.2 Unntak fra hovedregelen	8
9.0 GRAVIDITET	9
9.1 Soningsutsettelse	9
9.2 Straffavbrudd	9
9.3 Overføring til institusjon for gravide	10
10.0 SULTESTREIK	10
11.0 TVUNGENT PSYKISK HELSEVERN	11
11.1 Hva er tvungent psykisk helsevern?	11
11.2 Vilkår for bruk av tvungent psykisk helsevern	11
11.3 Vedtak om tvungent psykisk helsevern	13
11.4 Hvilke rettigheter har du som pasient under psykisk helsevern?	13
11.5 Individuell plan	13
11.6 Klage	14
12.0 SONING I INSTITUSJON (§ 12-SONING)	15
12.1 Vilkår for overføring til institusjon	15
12.2 Når kan § 12-soning innvilges og for hvor lenge?	16
12.3 Institusjonene og behandlingsopplegget	16
12.4 Søknad om overføring til institusjon	17
12.5 Når søknaden din blir behandlet	17
12.6 Hvem avgjør søknaden?	18
13.0 OVERFØRING TIL SYKEHUS (§ 13-SONING)	18
13.1 Vilkår for overføring til sykehus	19
14.0 HVEM KAN DU TA KONTAKT MED?	19
14.1 Mental Helse	19
14.2 Pasient- og brukerombudet	19
14.3 Juridisk rådgivning for kvinner	20

1.0 INNLEDNING

Brosjyrens formål

Vårt mål med denne brosjyren er å gi en kortfattet fremstilling av juridiske spørsmål som er aktuelle i forbindelse med helse i fengsel. Formålet med brosjyren er å gjøre leseren i stand til å se hovedproblemene som kan oppstå i den forbindelse, og å gjøre leseren bevisst på sine rettigheter.

2.0 RETT TIL LEGEHJELP

Som innsatt har du rett på samme nødvendige helsehjelp som resten av befolkningen.

Det er kommunen der fengselet ligger som har ansvar for allmennhelsetjenesten i fengselet. Under allmennhelsetjenesten er fastlegeordningen. Din fastleges plikter overføres til fengselet ved fengselslegen når du blir innsatt i fengselet. Staten er ansvarlig for spesialisthelsetjenesten. Sykehusene og de distriktpsykiatriske sentrene (DPS) er eksempler på tilbud under spesialisthelsetjenesten. Fengselslegen kan ikke tilby tjenester som hører under spesialisthelsetjenesten, men skal ved behov henvise deg til slike tilbud.

2.1 Rett til undersøkelse og behandling

Hvis du ber om legehjelp, eller noe tyder på at du er syk, skal de ansatte i fengselet tilkalle helsetjenesten for deg.

Skulle du bli så syk at nødvendig behandling ikke kan gis i fengselet, kan straffen gjennomføres på sykehus. Du kan lese mer om dette i kapittel 13.

Trenger du medisiner, kan både ansatte ved helsetjenesten og fengselsbetjenter gi deg disse, så lenge de har fått nødvendig opplæring.

2.2 Plikt til å la seg undersøke og behandle

Hvis det er oppdaget en farlig og smittsom sykdom i fengselet, har du plikt til å la deg undersøke. Du har også plikt til å la deg behandle av lege hvis du er smittet. Dette er for at fengselet skal kunne forebygge og forhindre at sykdommen smitter over til andre.

2.3 Rett til å bruke en annen lege enn fengselslegen

Utgangspunktet er at du skal benytte deg av fengselslegen og at du ikke har rett til å velge om du vil gå til fengselslege eller lege utenfor fengselet.

I visse tilfeller kan du få fremstilling til legebesøk, men det kan være vanskelig så lenge det finnes en lege i fengselet. Hvis du får permisjon, kan du oppsøke en annen lege i løpet av permisjonen.

Hvis du mener at vurderingen til fengselslegen ikke er riktig, kan du be om en ny vurdering hos en annen lege. Du kan for eksempel be om en ny vurdering hvis du er

uenig i en diagnose legen har gitt deg, i vurderingen av hvor alvorlig sykdommen er eller i behandlingen du får. Utgangspunktet er at du som innsatt har lik rett til ny vurdering som andre, men det kan likevel skje begrensninger i denne retten på grunn av soningen og av hensyn til sikkerhet.

Det er viktig å understreke at hvis du får mulighet til å gå til en annen lege enn fengselslegen, må du selv betale egenandelen og eventuelt andre kostnader.

Hvis fengselslegen ikke er tilgjengelig, skal du enten bringes til lege eller sykehus utenfor fengselet eller det må skaffes annen legehjelp til deg.

3.0 RETT TIL MEDISINER

Alle innsatte har rett på nødvendige medisiner. Dette følger av retten til nødvendig helsehjelp.

3.1 Medbrakte legemidler

Fengselet kan beslaglegge legemidler ved innsettelse. Medbrakte legemidler som ikke benyttes av innsatte, kan beslaglegges og destrueres. Dette bør skje i samråd med fengselslegen. Legemidler som er skrevet ut av en lege, kan oppbevares under soningen og utleveres ved løslatelsen, dersom det vurderes medisinsk forsvarlig.

3.2 Vanedannende medisiner

Det er viktig at innsatte som blir syke får nødvendige medisiner. Mange innsatte sliter med rusproblemer og det er derfor svært strenge regler for vanedannende medisiner i fengslene.

Fengselslegen kan i noen tilfeller ut fra medisinske vurderinger og/eller ut fra vurderinger av hva som er forsvarlig, endre medisiner som er bestemt av spesialisthelsetjenesten eller annen lege. Dette kan medføre at en innsatt må bruke en ny medisin, for eksempel dersom fengselslegen vurderer at denne er mindre vanedannende og har samme effekt som medisinen den innsatte ønsker.

4.0 RETT TIL PSYKOLOGHJELP

Som innsatt har du i utgangspunktet samme rett til psykolog som resten av befolkningen. JURK erfarer at det likevel er forskjeller i hvordan denne retten praktiseres, blant annet av hensyn til sikkerhet.

I praksis må fengslene ofte henviser de innsatte til psykolog utenfor fengselet.

Tilbudet varierer fra fengsel til fengsel. I noen fengsler må man henviser de innsatte til psykolog utenfor fengsel. I andre har de tilbud om psykisk helsehjelp i fengselet.

Dersom du skal sone og har behov for psykisk helsehjelp under soningen, er det et godt tips å kontakte kriminalomsorgen på forhånd for å få vite mer om tilbudet i fengselet der du skal gjennomføre soningen.

5.0 MULIGHETER FOR Å KLAGE PÅ LEGEHJELP, MEDISINER OG PSYKOLOGHJELP

Innsatte har klagerett på lik linje med andre. Du kan klage hvis du mener at du ikke får nødvendig helsehjelp. Klagen skal være skriftlig. Du kan be om hjelp av kontaktbetjenten din for å skrive den ned. Klagen må først sendes til fengselet, slik at de kan se på den og vurdere om de skal si seg enig i klagen din. Hvis fengselet ikke gjør om vedtaket, sendes klagen videre til Fylkesmannen. Fristen for å klage er fire uker etter at du har fått eller burde ha fått tilstrekkelig kunnskap til å kunne klage.

Du kan ta kontakt med JURK dersom du ønsker at vi skal vurdere om vi kan skrive en klage for deg. Hvis du ønsker hjelp av JURK kan det ofte være lurt å sende en fristutsettende klage. Det betyr at du gir beskjed til fengselet om at du kommer til å levere en klage snart.

6.0 RETT TIL TANNLEGE

Den offentlige tannhelsetjenesten skal gi nødvendig akutt behandling til alle innsatte, uansett hvor lenge man er i fengselet. For innsatte med opphold lengre enn tre måneder skal det også gis tilbud om nødvendig forebygging, undersøkelse og behandling. Tannhelsetjenester gis i tannklinikk i fengselet eller ved fremstilling til tannklinikk utenfor fengselet.

I noen tilfeller kan du få dekket utgifter til tannbehandling gjennom NAV.

7.0 SPESIALISTHELSETJENESTEN

Spesialisthelsetjenesten er for eksempel behandling på sykehus eller hos DPS (psykolog). For å kunne motta en spesialisthelsetjeneste utenfor fengselet, trenger du fremstilling eller permisjon. Fengselet du soner i tar stilling til om fremstillingen kan tillates. I vurderingen legges det vekt på om helsehjelpen er nødvendig, men også om hensyn til sikkerhet eller kapasitet taler mot fremstillingen.

Du kan få dekket noen utgifter til spesialisthelsetjenester. Du kan søke om å få dekket utgiftene hos Helfo, NAV eller kommunen. Du kan spørre den som behandler deg om og hvordan du kan få utgiftene dekket.

8.0 HELSEPERSONELLETS TAUSHETSPLIKT

8.1 Hovedregelen om taushetsplikt

Hovedregelen er at helsepersonell har taushetsplikt om det de får vite om sine pasienter. Det vil si at de har en plikt til å holde opplysningene hemmelig.

8.2 Unntak fra hovedregelen

Det finnes noen unntak fra hovedregelen om taushetsplikt. Først og fremst kan man se bort i fra taushetsplikten dersom du gir helsepersonellet tillatelse (samtykke) til å gi opplysninger videre.

Det finnes også andre lovbestemte unntak. Taushetsplikten er blant annet ikke til hinder for at

opplysninger gis til en som fra før av er kjent med opplysningene.

Taushetsplikten kan også sees bort i fra når det ikke er noen god grunn for hemmelighold. Om det finnes en god grunn må vurderes ut fra hensynet til pasienten. I vurderingen vil det ha betydning om opplysningene er sensitive eller ikke.

Hvis det ikke er mulig å identifisere pasienten kan opplysningene gis videre. Dette kan for eksempel gjøres ved at pasientens navn, fødselsdato og bosted fjernes.

9.0 GRAVIDITET

Hvis du er gravid før soningen starter, eller hvis du blir gravid i løpet av fengselsoppholdet, er det flere ting som kan gjøre situasjonen lettere for deg.

9.1 Soningsutsettelse

Har du blitt gravid før du begynner soningen, vil du som regel bli sett på som midlertidig soningsudyktig. Da vil du ha krav på å få utsatt soningen. Det samme gjelder om du har født barn for mindre enn ni måneder siden. Du må legge frem en bekreftelse fra lege før soningen begynner, eller så snart som mulig etter at den er påbegynt.

9.2 Straffavbrudd

Hvis du blir gravid under fengselsoppholdet og fengselet ikke kan gi deg den helsehjelpen du trenger, kan du søke om straffavbrudd. Dette innebærer at straffen midlertidig

avbrytes. Før du får innvilget straffavbrudd, skal det vurderes om du kan bli overført til et annet egnet fengsel eller om du kan sone i institusjon etter straffegjennomføringsloven § 12. Du kan lese mer om dette i kapittel 12.

Den tiden du er ute fra fengselet regnes ikke med i soningen av straffen. Tidspunkt for løslatelse blir derfor forskjøvet.

9.3 Overføring til institusjon for gravide

Hvis du skulle bli gravid under soning kan det etter fødsel være aktuelt å søke om overføring til en mor/barn-institusjon.

Straffegjennomføring i institusjon kan innvilges når tungtveiende grunner taler for det. Dette kan vurderes når det finnes spesielle omstendigheter, som for eksempel hvor omsorg for barn gjør det nødvendig at straffen gjennomføres i familiehjem.

10.0 SULTESTREIK

Hovedregelen er at du må samtykke i å motta helsehjelp før helsehjelp gis. Du har rett til å sultestreike, men bare dersom sultestreiken skyldes en «alvorlig overbevisning». En «alvorlig overbevisning» kan være politisk, moralsk eller religiøst motivert. Overbevisningen må blant annet fremstå som et rasjonelt valg og ikke som et uttrykk for en alvorlig sinnslidelse. En pasient som sultestreiker har rett til å nekte å avbryte den.

Hvis pasienten nekter å motta hjelp i disse tilfellene må

helsepersonellet avstå fra deres plikt til å yte øyeblikkelig hjelp, selv der det ellers ville vært påkrevet av dem. Helsetjenesten skal likevel gi regelmessig tilsyn og informasjon om pasientens helsetilstand. Hvis situasjonen blir livstruende skal helsepersonellet også vurdere om det er nødvendig at pasienten legges inn på sykehus. Helsepersonellet på sykehuset kan forøvrig heller ikke gripe inn og på denne måten «løse» sultestreiken. Pasientens uttrykte vilje skal respekteres.

11.0 TVUNGENT PSYKISK HELSEVERN

11.1 Hva er tvungent psykisk helsevern?

Tvungent psykisk helsevern er undersøkelse og behandling uten pasientens samtykke.

11.2 Vilkår for bruk av tvungent psykisk helsevern

Det kan ikke bli bestemt tvungent psykisk helsevern uten at en lege har undersøkt pasienten først. Hvis det anses nødvendig kan denne undersøkelsen gjøres med tvang. Det finnes andre vilkår som må være oppfylt for å treffe tvangsvedtak.

For det første må det være forsøkt å gi pasienten frivillig psykisk helsevern, uten at dette har fungert. Men dette er ikke et vilkår når det er åpenbart at frivillig psykisk helsevern ikke vil fungere.

For det andre må pasienten ha vært undersøkt av to leger. Den ene undersøkelsen skal skje før pasienten kommer til det stedet hvor det er aktuelt å bruke tvang.

Den andre undersøkelsen gjøres av en lege på stedet hvor pasienten kommer.

For det tredje må pasienten ha en alvorlig sinnslidelse som gjør det nødvendig å bruke tvang. Tvangsbehandling kan være nødvendig dersom pasienten er en fare for seg selv eller andre. Tvang kan dessuten være nødvendig hvis det på grunn av sinnslidelsen er stor sannsynlighet for at en syk pasient i veldig nær fremtid blir mye verre, eller hvis sinnslidelsen betraktelig reduserer utsiktene til å bli mye bedre eller helt frisk.

Med unntak av i situasjoner der pasienten er en fare for seg selv eller andre, er det et fjerde vilkår som må være oppfylt. Pasienten må være uten samtykkekompetanse. Samtykkekompetanse handler om evnen til å forstå innholdet i en handling. En person som mangler samtykkekompetanse, kan fort bli lurt til å gjøre noe hun ikke forstår hva innebærer, eller motsette seg hjelp uten å forstå hva dette innebærer. Tvang kan som nevnt utøves selv om pasienten har samtykkekompetansen sin i behold dersom vedkommende er en fare for seg selv eller andre.

Det er en forutsetning for utøving av tvang at den institusjonen der pasienten blir innlagt er i stand til å tilby henne riktig og bra nok behandling.

Pasienten skal ha fått muligheten til å uttale seg før behandling med tvang utføres. Hvis pasienten forteller om tidligere erfaringer med tvang, er dette noe det skal legges ekstra vekt på i vurderingen av om det skal brukes tvang eller ikke.

Selv om vilkårene og forutsetningene som nevnt overfor

er oppfylt, kan tvungent psykisk helsevern bare skje når det etter en samlet vurdering er klart at tvang er den beste løsningen for pasienten. Det vil si at det ikke er nok at alle vilkårene er til stede, hvis den samlede vurderingen likevel taler for at det ikke bør brukes tvang overfor pasienten.

I den samlede vurderingen skal det legges ekstra vekt på hvor vanskelig det vil være med tvang for pasienten.

11.3 Vedtak om tvungent psykisk helsevern

Hvis det blir bestemt tvungent psykisk helsevern skal det treffes vedtak om dette.

Vedtaket skal treffes snarest og senest innen 24 timer etter at pasienten har kommet til institusjonen. I vedtaket skal det stå hvordan vilkårene er vurdert, om vedtaket innebærer en overføring fra frivillig vern, fordelene og ulempene med tvang, hvordan pasienten stiller seg til bruk av tvang, pasientens erfaring med tvang og hva hun mener om de frivillige tiltakene som har blitt foreslått eller prøvd.

11.4 Hvilke rettigheter har du som pasient under psykisk helsevern?

Som pasient under psykisk helsevern har du i utgangspunktet samme rett til medvirkning og informasjon som pasienter utenfor psykisk helsevern. Det er noen begrensninger for pasienter som er underlagt psykisk helsevern uten eget samtykke.

11.5 Individuell plan

Pasienter under psykisk helsevern har krav på en individuell plan. Planen skal gi en oversikt over hjelpe- og behandlingstiltakene du trenger.

11.6 Klage

Du kan alltid klage på vedtak som innebærer bruk av tvang. Både pasienten og pasientens nærmeste pårørende kan klage.

Klagen kan være muntlig eller skriftlig. Hvis du klager muntlig, skal den som mottar klagen skrive den for deg. Den fremsettes til helsepersonellet der vedtaket er fattet, eller direkte til Fylkesmannen eller kontrollkommisjonen. Hvis du velger å fremsette klagen til helsepersonellet, skal de videreformidle klagen.

Kontrollkommisjonen kan overprøve avgjørelser som gjelder tvunget psykisk helsevern. Slike vedtak kan påklages i inntil tre måneder etter at tvungent psykisk helsevern har opphørt.

Klage på tvungen behandling uten samtykke fra pasienten behandles av Fylkesmannen. I slike saker er klagefristen tre uker fra pasienten fikk vite om vedtaket.

Det finnes likevel regler som sier at en klage som sendes etter fristen, bør behandles hvis vedtak om tvunget psykisk helsevern eller tvungen behandling fremdeles gjelder.

I saker for Fylkesmannen om undersøkelse og behandling uten eget samtykke har klageren krav på fri rettshjelp. Fri rettshjelp er advokatbistand som helt eller delvis dekkes av staten. Du får også fri rettshjelp ved

klage til kontrollkommisjonen som fører kontroll med tvangsvedtak. Du velger i prinsippet selv hvilken advokat du vil bruke.

En oversikt over aktuelle advokater kan du finne på nettsiden www.advokatenhjelperdeg.no.

Hvis du har klaget og ikke fått medhold kan du ta saken inn for domstolene. I slike saker har du også krav på fri rettshjelp.

12.0 SONING I INSTITUSJON (§ 12-SONING)

Straffegjennomføringsloven § 12 gir deg mulighet til å sone hele eller deler av straffen din i en annen institusjon enn fengselet.

12.1 Vilkår for overføring til institusjon

Det er flere vilkår som må være oppfylt for at du skal kunne bli overført til en institusjon.

Overføring til institusjon kan bare skje i spesielle tilfeller. Det må være nødvendig for å bedre din evne til å fungere i samfunnet, eller det må være andre tungtveiende grunner som taler for det. Et eksempel på når du kan overføres er hvis du har behov for rehabilitering på grunn av store rusproblemer som har vært medvirkende til den straffbare handlingen du soner for.

Et annet eksempel er når omsorg for barn gjør det nødvendig at straffen gjennomføres i familiehjem.

I tillegg kreves det at sikkerhetsmessige grunner ikke taler mot at du soner i institusjon. Du får ikke lov til å sone i institusjon hvis det er grunn til å anta at du vil begå nye straffbare handlinger, vil unndra deg straffegjennomføringen eller bryte andre vilkår for oppholdet i institusjonen. Din egen motivasjon for å bli overført til institusjonen skal også ha betydning i vurderingen.

12.2 Når kan § 12-soning innvilges og for hvor lenge?

Som hovedregel kan du få innvilget § 12-soning etter å ha startet soningen i fengsel. I noen få tilfeller kan du sone hele straffen din i institusjon, hvis særlige og tungtveiende grunner taler for det.

Vanligvis kan du ikke sone i institusjon i mer enn ett år. Denne regelen kan likevel sees bort ifra hvis særlige og tungtveiende grunner taler for det.

12.3 Institusjonene og behandlingsopplegget

Hvis du blir overført til institusjon, vil det si at du skal sone straffen din i en behandlingsinstitusjon hvor du må være døgnpasient.

Soning i institusjon er ment for deg som ikke blir godt nok ivaretatt gjennom tilbud fra fengselet. Tilbudet er til for å bekjempe problemer som kan ha vært medvirkende til kriminaliteten.

Institusjonen må oppfylle visse krav til sikkerhet og faglig opplegg for å bli godkjent som behandlingsinstitusjon. Den må ha betryggende kontrollrutiner som er godkjent av kriminalomsorgen, og

et profesjonelt behandlingsopplegg som er relevant for deg.

12.4 Søknad om overføring til institusjon

Før du søker om å få innvilget straffegjennomføring i institusjon, må du få en bekreftelse på plass hos institusjonen. Bekreftelsen må si noe om oppholdets lengde. I tillegg må du samtykke til opphevelse av taushetsplikten mellom kriminalomsorgen og institusjonen.

Det er en forutsetning for å bli overført til soning i institusjon at kriminalomsorgen ikke selv har et tilbud som dekker behovet ditt.

12.5 Når søknaden din blir behandlet

Ved vurdering av søknaden din om overføring skal det legges vekt på følgende momenter:

- Ditt behandlingsbehov
- Din motivasjon
- Muligheten for at du kan få noe ut av oppholdet
- Uttalelser fra aktuelle samarbeidspartnere som for eksempel lege eller psykolog/psykiater.

I tillegg kan det legges vekt på disse momentene:

- Din alder
- Din fysiske og psykiske helsetilstand
- Ditt eventuelle misbruksmønster
- Dine sosiale og familiære forhold
- Om dommen anbefaler § 12-soning
- Om behandling har vært forsøkt tidligere og eventuelt med hvilket resultat.

Du kan be kontaktbetjenten din eller fengselets sosialkonsulent om å hjelpe deg med å skrive søknaden. Du kan også ta kontakt med JURK. Vi vil da vurdere om vi kan hjelpe deg.

12.6 Hvem avgjør søknaden?

Hovedregelen er at søknaden om overføring til institusjon avgjøres ved fengselet der du soner.

Dette gjelder ikke hvis:

- Du er idømt forvaring eller er idømt en straff på mer enn ti år. I disse tilfellene avgjøres søknaden på regionalt nivå.
- Du søker om å gjennomføre hele straffen på institusjon. I disse tilfellene er det nærmere bestemte enheter i kriminalomsorgen som avgjør søknaden.

Hvis du ikke får søknaden din innvilget, har du mulighet til å klage på dette.

13.0 OVERFØRING TIL SYKEHUS (§ 13-SONING)

Deler av straffen kan i noen tilfeller gjennomføres ved heldøgnsopphold på et sykehus eller en institusjon under det psykiske helsevernet.

Overføring til sykehus skiller seg fra § 12-soning ved at overføringen er tidsbegrenset. Det vil si at du skal tilbake til fengselet når du ikke lenger er så syk at du må være på sykehus. I noen tilfeller kan du overføres til et annet fengsel med samme, lavere eller høyere

sikkerhetsnivå.

13.1 Vilkår for overføring til sykehus

For å bli overført til soning på sykehus er det et krav at kriminalomsorgen ikke kan gi deg den nødvendige behandlingen i fengselet.

Du kan bare bli overført til sykehus hvis det er nødvendig for behandling av sykdom. Du må ha behov for heldøgnsopphold på sykehuset for at det skal regnes som straffegjennomføring og for at du skal kunne bli overført sykehus. Det er altså ikke nok å bare være dagpasient.

Dette gjelder vanligvis ikke hvis du selv har påført deg eller simulert skade eller sykdom slik at du blir overført til sykehus i et forsøk på å avbryte eller unndra deg soningen.

14.0 HVEM KAN DU TA KONTAKT MED?

14.1 Mental Helse

Hjelpetelefonen til Mental Helse er en gratis døgnåpen telefontjeneste for alle som trenger noen å snakke med. Du kan være anonym og de har taushetsplikt. Du kan ringe hjelpetelefonen på telefonnummer 116 123.

14.2 Pasient- og brukerombudet

Pasient- og brukerombudet skal arbeide for å ivareta pasientens og brukerens behov, interesser og rettssikkerhet overfor spesialisthelsetjenesten og den

kommunale helse- og omsorgstjeneste, og for å bedre kvaliteten i tjenestene.

Hvis du har erfaringer og opplevelser som du ønsker å ta opp, kan du ta kontakt med Pasient- og brukerombudet i fylket der du bor.

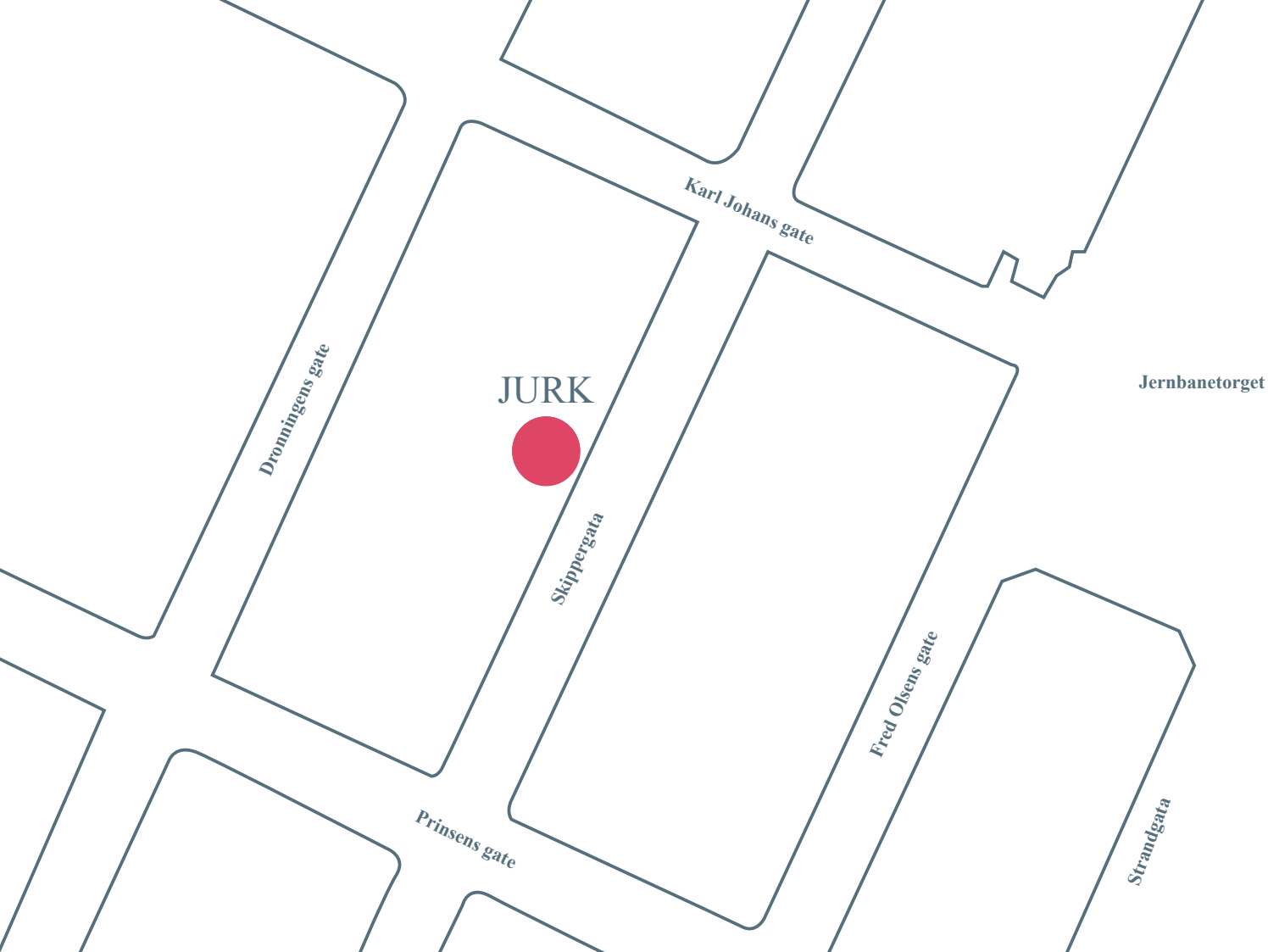
Du kan få hjelp ved å ringe veiledningstelefonen på telefonnummer 23 32 70 00.

14.3 Juridisk rådgivning for kvinner

Juridisk rådgivning for kvinner (JURK) gir gratis juridisk rådgivning til alle som definerer seg som kvinner. Du kan finne informasjon om oss på **www.jurk.no**.

Du kan ringe oss mandag kl. 12-15 og onsdag kl. 9-12 og kl. 17-20 på 22 84 29 50, eller komme til oss i Skippergata 23, 0154 Oslo.

Du kan alltid sende inn saken din til oss elektronisk. Det kan du gjøre på **www.jurk.no** → «Send oss din sak»

KONTAKT OSS

**Telefon:
22 84 29 50**

**Adresse:
Juridisk rådgivning for kvinner
Skippergata 23
0154 Oslo**

www.jurk.no

